

PRISTOJNOSTI SODIŠČA EVROPSKE UNIJE

Sodišče Evropske unije, ki ga sestavljata dve sodišči, in sicer Sodišče ter Splošno sodišče, in ki zagotavlja različne vrste sodnega varstva, kot to določajo člen 19 [Pogodbe o Evropski uniji](#), členi od 251 – do 281 [Pogodbe o delovanju Evropske unije \(PDEU\)](#), člen 136 pogodbe Euratom in Protokol št. 3 o statutu Sodišča Evropske unije, ki je priložen temeljnima pogodbama.

SODIŠČE

A. Neposredni postopki proti državam članicam ali instituciji, organu, uradu ali agenciji Evropske unije

Sodišče razsoja v postopkih proti državam ali institucijam, ki niso izpolnile svojih obveznosti po pravu EU.

1. Postopki proti državam članicam zaradi neizpolnitve obveznosti

Te postopke začne:

- bodisi Komisija po predhodnem postopku (člen 258 PDEU): v katerem lahko država predloži svoje pripombe in obrazloženo mnenje ([1.3.8.](#)),
- ali država članica proti drugi državi članici potem, ko je predložila zadevo Komisiji (člen 259 PDEU).

Vloga Sodišča:

- če Sodišče potrdi, da država ni izpolnila svojih obveznosti, mora država kršitve nemudoma odpraviti;
- če Sodišče, potem ko Komisija začne nov postopek, ugotovi, da država članica njegove sodbe ni izvršila, ji lahko naloži denarno sankcijo (fiksni pavšalni znesek in/ali periodično denarno kazen). Višino zneska določi na predlog Komisije v skladu s členom 260 PDEU.

2. Postopki proti institucijam Evropske unije zaradi ničnosti in zaradi opustitve ukrepanja

Zadeva: primeri, v katerih tožeča stranka zahteva, da se ukrep, ki naj bi bil v nasprotju s pravom EU, razglasi za ničnega (ničnost: člen 263 PDEU), ali primeri kršitve prava EU, ko institucija, organ, urad ali agencija opusti ukrepanje (člen 265 PDEU).

Začetek postopka pred Sodiščem: postopke lahko začnejo države članice, same institucije oziroma vsaka fizična ali pravna oseba, če se nanašajo na ukrep (zlasti uredbo, direktivo ali sklep), ki ga sprejme institucija, organ, urad ali agencija EU in je naslovljen nanje.

Vloga Sodišča: Sodišče akt razglasi za ničnega ali ugotovi, da je bilo ukrepanje opuščeno. V tem primeru mora odgovorna institucija sprejeti ukrepe, potrebne za izvršitev sodbe Sodišča (člen 266 PDEU).

3. Drugi direktni postopki

Splošno sodišče je na prvi stopnji pristojno za vse postopke iz členov 263, 265, 268, 270 in 272 PDEU. Pred Sodiščem se vložijo le tožbe zoper sklepe Komisije, s katerimi se naložijo kazni gospodarskim družbam (člen 261), ter tožbe, za katere to določa [statut Sodišča](#) (kot je bil nazadnje spremenjen z [Uredbo \(EU, Euratom\) 2019/629 z dne 17. aprila 2019](#)). Člen 51 statuta Sodišča določa, da je z odstopanjem od pravila iz člena 256(1) PDEU Sodišče pristojno za tožbe iz členov 263 in 265 PDEU, ki jih katera od držav članic vloži zoper:

- ukrepanje ali opustitev ukrepanja Evropskega parlamenta ali Sveta ali obeh institucij, kadar odločata skupaj, razen glede:
 - sklepov, ki jih Svet sprejme na podlagi tretjega pododstavka člena 108(2) PDEU;
 - aktov Sveta, sprejetih na podlagi uredbe Sveta o ukrepih trgovinske zaščite v smislu člena 207 PDEU;
 - aktov Sveta, s katerimi Svet uresničuje izvedbena pooblastila v skladu s členom 291 PDEU;
- ukrepanje ali opustitve ukrepanja Komisije na podlagi člena 331 PDEU.

Sodišče je pristojno tudi za tožbe na podlagi istih členov, ki jih vloži institucija Unije zoper ukrepanje Evropskega parlamenta in Sveta ali obeh, kadar odločata skupaj, Komisije ali Evropske centralne banke oz. ki jih institucija Unije vloži zoper opustitev ukrepanja s strani teh institucij.

B. Posredni postopki: vprašanje veljavnosti, postavljeno na nacionalnem sodišču (člen 267 PDEU – predhodno odločanje)

Nacionalna sodišča običajno sama uporabijo pravo Evropske unije v primerih, ki to zahtevajo. Če pa je pred nacionalnim sodiščem postavljeno vprašanje razlage prava, lahko to sodišče zaprosi Sodišče za sprejetje predhodne odločbe. Če gre za sodišče najvišje stopnje, mora to sodišče vprašanje obvezno posredovati Sodišču. Nacionalno sodišče predloži vprašanje o razlagi ali veljavnosti določb prava EU, navadno v obliki sklepa sodišča, v skladu z nacionalnimi procesnimi določbami. Vendar je Sodišče v sodbi z dne 11. decembra 2018 v zadevi C-493/17 ([Weiss](#)) razsodilo, da mora „odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga je postavilo nacionalno sodišče, zavrniti, če je očitno, da zahtevana razlaga ali zahtevana presoja veljavnosti pravila prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari ali če je problem hipotetičen oziroma če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na postavljena vprašanja dalo koristne odgovore“. Sodno tajništvo zahtevo vroči strankam v nacionalnem postopku ter državam članicam in institucijam Evropske unije. Te lahko v dveh mesecih Sodišču predložijo svoje pisne pripombe.

C. Pristojnosti na drugi stopnji

Sodišče je pristojno tudi za obravnavanje pritožb zoper sodbe in sklepe Splošnega sodišča, omejenih na pravna vprašanja. Pritožbe nimajo odločilnega učinka.

Če je pritožba dopustna in utemeljena, Sodišče sodbo Splošnega sodišča razveljavi in v zadevi odloči samo ali pa mora zadevo vrniti Splošnemu sodišču, ki je na to odločitev vezano.

DOSEŽKI

Sodišče se je izkazalo za zelo pomemben dejavnik – nekateri bi rekli celo za gonilno silo – evropskega povezovanja.

A. Splošno

S sodbo z dne 5. februarja 1963 v zadevi 26-62 ([Van Gend & Loos](#)) je uvedlo načelo, da se pravo Skupnosti neposredno uporablja na sodiščih držav članic. Podobno je bila sodba z dne 15. julija 1964 v zadevi 6-64 ([Costa proti E.N.E.L.](#)) bistvena za opredelitev prava Skupnosti kot neodvisnega sistema, ki je nadrejen nacionalnim zakonskim določbam. Sodišče si je vedno pridrževalo končno pristojnost za določitev razmerja med pravom EU in nacionalnim pravom. Sodišče je v prelomnih zadevah Van Gend & Loos in Costa proti E.N.E.L. razvilo temeljno doktrino primarnosti prava EU. V skladu s to doktrino je pravo Unije absolutno nadrejeno nacionalnemu pravu, nacionalna sodišča pa morajo to nadrejenost upoštevati v svojih odločbah. Sodišče je v sodbi z dne 17. decembra 1970 v zadevi 11-70 ([Internationale Handelsgesellschaft](#)) razsodilo, da je pravo EU primarno tudi v razmerju do temeljnih pravic, ki jih zagotavljajo nacionalne ustave. Sodišče je v točki 3 obrazložitve svoje odločitve v tej zadevi navedlo: „Na veljavnost akta Skupnosti ali njegov učinek v državi članici ne morejo vplivati trditve, da je v nasprotju s temeljnimi pravicami, določenimi z ustavo te države, ali z načeli nacionalne ustavne ureditve.“ Sodišče je to doktrino potrdilo v poznejših zadevah (glej zadevo 106/77, [Simmenthal](#) (1978), zadevo 149/79, [Komisija proti Belgiji](#) (1980), zadevi C-46/93 in C-48/93, [Brasserie du Pêcheur in Factortame II](#) (1996), zadevo C-473/93, [Komisija proti Luksemburgu](#) (1996) in zadevo C-213/07, [Michaniki](#) (2008)). Sodišče je v tej sodni praksi razvilo doktrinalne instrumente, s katerimi se sodiščem držav članic zagotavlja določena diskrecijska pravica, pri čemer se njihovi interesi resno obravnavajo. Poleg tega Sodišče včasih implicitno prilagodi svojo sodno prakso, da bi upoštevalo pomisleke sodišč držav članic. Znane so zadeve, v katerih je Sodišče pod pritiskom sodišč držav članic oblikovalo sodno prakso na področju temeljnih pravic: po ustanovitvi Evropskih skupnosti je Sodišče sprva nasprotovalo vključitvi temeljnih pravic v pravni red ES (zadeva 36/59, [Ruhrkohlenverkaufsgesellschaft](#) (1960)). Vendar so se ustavna sodišča držav članic temu uprla in Sodišče je svoj pristop spremenilo. Še preden sta nemško zvezno ustavno sodišče in italijansko ustavno sodišče sprejeli odločbi, je Sodišče v zadevi [Internationale Handelsgesellschaft](#) odločilo, da so temeljne pravice „del splošnih pravnih načel“.

B. V specifičnih zadevah

- Na varstvo človekovih pravic se nanaša tudi sodba z dne 14. maja 1974 v zadevi 4-73 ([Nold Kohlen- und Baustoffgroßhandlung proti Komisiji Evropskih skupnosti](#)), v kateri je Sodišče navedlo, da so temeljne človekove pravice sestavni del splošnih pravnih načel, ki jih varuje Sodišče ([4.1.1.](#)).

- Prosti pretok blaga: sodba z dne 20. februarja 1979 v zadevi 120/78 ([Cassis de Dijon](#)), v kateri je sodišče razsodilo, da se vsak izdelek, ki je zakonito proizveden in tržen v eni državi članici, načeloma lahko da na trg katere koli druge države članice.
- Prosto gibanje oseb: v sodbi z dne 15. decembra 1995 v zadevi C-415/93 ([Bosman](#)) je Sodišče navedlo, da je profesionalni šport gospodarska dejavnost, katere izvajanja ne morejo ovirati pravila nogometnih zvez, ki urejajo prestope igralcev ali omejujejo število državljanov drugih držav članic.
- Zunanja pristojnost Skupnosti: sodba z dne 31. marca 1971 v zadevi 22-70 ([Komisija proti Svetu](#)), s katero je bila Skupnosti priznana pravica, da sklepa mednarodne sporazume na področjih, za katera veljajo uredbe Skupnosti.
- Sodišče je v sodbi z dne 19. novembra 1991 v zadevah C-6/90 in C-9/90 ([Francovich in drugi](#)) razvilo še en temeljni koncept: odgovornost države članice do posameznikov za škodo, ki jim jo je povzročila, ker ni prenesla direktive v nacionalno pravo ali tega ni storila pravočasno.
- Številne sodbe v zvezi s socialno varnostjo (zadeva 43-75, [Defrenne](#) (1976) o enakem plačilu moških in žensk) ter zdravjem in varnostjo na delu (zadeva C-173/99, [BECTU](#) (2001)).

V zvezi z načelom sorazmernosti je Sodišče v sodbi z dne 16. junija 2015 (zadeva C-62/14, [Gauweiler in drugi](#)) razsodilo, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča načelo sorazmernosti zahteva, da so akti institucij Unije primerni za uresničitev legitimnih ciljev, ki jim sledi zadevna zakonodaja, in ne smejo presegati tega, kar je potrebno za uresničitev teh ciljev. Institucije in organi Unije morajo torej pretehtati različne interese zadevnih strani tako, da se preprečijo negativne posledice, ki so očitno nesorazmerne z zastavljenimi cilji (Zadeva C-493/17 (Weiss), odstavek 93. Ena izmed največjih zaslug Sodišča je uveljavitev načela, da se temeljne pogodbe ne smejo razlagati togo, temveč ob upoštevanju stanja povezovanja in njihovih ciljev. To načelo je omogočilo sprejetje zakonodaje na nekaterih področjih, ki niso zajeta v posebnih določbah temeljnih pogodb, kot je na primer boj proti onesnaževanju: Sodišče je v sodbi z dne 13. septembra 2005 v zadevi C-176/03 ([Komisija proti Svetu](#)) Evropski uniji dalo pooblastilo, da po potrebi sprejme kazenskopravne ukrepe za doseganje okoljevarstvenih ciljev.

Leta 2017 ob 60. obletnici podpisa temeljnih pogodb v Rimu je bila na pobudo predsednika Sodišča Evropske unije in predsednikov ustavnih in vrhovnih sodišč držav članic ustanovljena [Sodna mreža Evropske unije](#).

Namenjena je spodbujanju izmenjave informacij o sodni praksi med sodelujočimi nacionalnimi sodišči in Sodiščem Evropske unije. Nacionalna sodišča in Sodišče Evropske unije na spletišču, do katerega je dostop omejen, objavljajo informacije o sodni praksi, ki se nanaša na pravo EU, o vprašanih, ki so jih nacionalna sodišča Sodišču Evropske unije predložila v predhodno odločanje, ter o obvestilih in študijah.

Platforma Sodne mreže Evropske unije, ki je zasnovana sodelovalno, je na voljo v vseh jezikih Unije, na njej pa je zbrano delo sodnikov Sodišča Evropske unije in nacionalnih sodnikov v okviru njihovih dejavnosti. Sodniki imajo dostop do orodij, s katerimi lahko dajo svojo sodno prakso ter raziskovalno delo in analize na voljo svojim kolegom, da se izmenja znanje in poveča učinkovitost.

Platforma ima trenutno več kot 2000 uporabnikov z ustavnih in vrhovnih sodišč držav članic.

SPLOŠNO SODIŠČE (1.3.9.)

A. Pristojnosti Splošnega sodišča (člen 256 PDEU)

Sodišče Evropske unije sestavljata dve sodišči, [Sodišče](#) in [Splošno sodišče](#). Sodišče je izključno pristojno za spore med institucijami in za tožbe, ki jih vložijo države članice proti Evropskemu parlamentu in/ali Svetu, Splošno sodišče pa je na prvi stopnji pristojno za vse druge tovrstne spore, zlasti za tožbe, ki jih vložijo posamezniki, in za tožbe držav članic proti Komisiji.

PDEU določa, da je Splošno sodišče pristojno za obravnavanje zadev iz členov 263, 265, 268, 270 in 272 PDEU na prvi stopnji, zlasti s spodaj navedenih področij, razen kadar postopek sprožijo države članice, institucije Unije ali Evropska centralna banka (v tem primeru je izključno pristojno Sodišče – člen 51 statuta Sodišča EU):

- tožbe za razglasitev ničnosti aktov institucij, organov, uradov ali agencij EU ali zaradi opustitve ukrepanja institucij, ki jih vložijo fizične ali pravne osebe (člena 263 in 265 PDEU);
- tožbe, ki jih zoper Komisijo vložijo države članice;
- predlogi za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 267 PDEU na posebnih področjih (člen 50b Statuta);
- tožbe zaradi škode, ki jih povzročijo institucije ali organi, uradi ali agencije EU ali njihovo osebje (člen 268 PDEU);
- spori v zvezi s pogodbami, ki jih sklene Unija ali se sklenejo v njenem imenu in v katerih je izrecno določena pristojnost Splošnega sodišča (člen 272 PDEU);
- tožbe v zvezi z intelektualno lastnino, ki se vložijo proti Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO) ali Uradu Skupnosti za rastlinske sorte;
- spori med Unijo in njenimi uslužbenci, vključno s spori med vsemi institucijami in vsemi organi, uradi ali agencijami na eni strani in njihovimi uslužbenci na drugi.

S statutom se lahko pristojnost Splošnega sodišča razširi na druga področja.

Zoper sodbe Splošnega sodišča na prvi stopnji se je sicer mogoče pritožiti na Sodišče, vendar mora biti pritožba **omejena na pravna vprašanja**.

B. Predhodno odločanje

Splošno sodišče je pristojno za predhodno odločanje (člen 267 PDEU) na področjih, določenih s statutom (člen 256(3) PDEU). Aprila 2024 so bile v statut (člen 50b) vključene določbe v zvezi s tem. [Splošno sodišče ima zdaj v posebnih primerih pristojnosti tudi za predhodne odločbe](#). Prenos dela pristojnosti za predhodno odločanje na Splošno sodišče bi moral Sodišču omogočiti, da več časa in sredstev nameni preučevanju najpomembnejših predlogov za sprejetje predhodne odločbe.

C. Pristojnost za pritožbe

Na sodbe Splošnega sodišča se je mogoče v roku dveh mesecev pritožiti na Sodišče, vendar mora biti pritožba omejena na pravna vprašanja.

SODIŠČE ZA USLUŽBENCE EVROPSKE UNIJE

S 1. septembrom 2016 so se spori med Unijo in njenimi uslužbenci prenesli na Splošno sodišče ([1.3.9.](#)), s čimer je bilo Sodišče za uslužbence Evropske unije, ustanovljeno leta 2004, razpuščeno. [Z Uredbo \(EU, Euratom\) 2016/1192](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2016 o prenosu pristojnosti za odločanje o sporih med Evropsko unijo in njenimi uslužbenci na prvi stopnji na Splošno sodišče je bil tako razveljavljen Sklep Sveta 2004/752/ES, Euratom o ustanovitvi Sodišča za uslužbence Evropske unije. Zadeve, ki so bile na Sodišču za uslužbence še nerešene, so se prenesle na Splošno sodišče, ki je nadaljevalo obravnavo teh zadev v stanju, v kakršnem so bile ob prenosu, saj so zanje še nadalje veljale postopkovne določbe, ki jih je sprejelo Sodišče za uslužbence.

Določena je bila prehodna ureditev glede pritožb, ki so se obravnavale ob prenosu pristojnosti 1. septembra 2016 ali so se zoper odločbe Sodišča za uslužbence vložile pozneje. Splošno sodišče je še naprej pristojno za obravnavo in odločanje o omenjenih pritožbah. Prav tako se za te pritožbe še naprej uporabljajo členi od 9 do 12 priloge I k statutu Sodišča.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Parlament in Svet lahko v skladu s členom 257 PDEU po rednem zakonodajnem postopku ustanovita specializirana sodišča, ki so pridružena Splošnemu sodišču in pristojna za obravnavanje nekaterih vrst tožb ali postopkov s specifičnih področij na prvi stopnji in odločanje o njih. Parlament in Svet odločata z uredbami, ki jih sprejmeta na predlog Komisije po posvetovanju s Sodiščem ali na zahtevo Sodišča po posvetovanju s Komisijo.

V skladu s členom 281 PDEU je [statut Sodišča Evropske unije](#) določen v ločenem [Protokolu št. 3](#), Parlament in Svet pa lahko [po rednem zakonodajnem postopku](#) spremenita določbe statuta. Parlament in Svet sta [nedavno pregledala zahtevo Računskega sodišča za spremembo Protokola št. 3](#).

Parlament je ena izmed institucij, ki je lahko v skladu s členom 263 PDEU stranka v postopku pred Sodiščem.

V skladu s členom 218(11) PDEU lahko Parlament zaprosi Sodišče za mnenje o združljivosti predvidenega mednarodnega sporazuma s temeljnima pogodbama. Kadar je mnenje Sodišča odklonilno, lahko predvideni sporazum začne veljati le, če se spremeni ali če se spremenita pogodbi.

Alexandru-George Moș / Udo Bux / Mariusz Maciejewski
05/2024